

התנסויות ותפיסות של אנטישמיות סקר שני בנושא אפליה ופשעי שנאה כנגד יהודים באיחוד האירופי

סיכום

העקביות והשכיחות של האנטישמיות מונעת מהאנשים לחיות חיים מלאים ופתוחים כיהודים, ללא חשש לביטחונם ולרווחתם, זאת על פי סקרים שנערכו בשנים 2012 ו-2018 על ידי הסוכנות האירופית לזכויות יסוד (FRA) בנושא אפליה ופשעי שנאה כנגד יהודים ברחבי האיחוד האירופי.

"במצב הנוכחי, לדוגמה, המילה 'יהודי' היא קללה שכיחה בקופנהגן. כיהודייה שנדלה בדנמרק, תמיד נמנעתי מלהראות או לספר לאנשים שאני יהודייה." (אישה, בת 20-24, דנמרק)

לא ניתן לכמת את רמת השחיקה שהמציאות היומיומית מכתובה. אך הנתונים הסטטיסטיים המזעזעים שולחים לנו מסר ברור: בחמש השנים האחרונות, למעלה משליש מהיהודים ב-12 מדינות האיחוד האירופי, בהן יהודים חיו מזה מאות שנים, אומרים כי הם שוקלים להגר משום שהם כבר אינם חשים בטוחים בשל היותם יהודים.

יש לגבות את המאבק באנטישמיות בנתונים אמינים ויציבים, שיוכלו להראות באיזו מידה מדינות האיחוד האירופי עומדות בהתחייבותן החוקית לטפל בכך, וספציפית בהחלטת המסגרת בנוגע לגזענות ושנאת זרים, הנחיית שוויון הזכויות ללא אפליה גזענית, והנחיית השוויון בתעסוקה. אך נתונים מעין אלה נדירים, וזאת על פי הממצאים הנאספים מדי שנה על ידי FRA.¹ כתוצאה מכך, פעמים רבות האיחוד האירופי המדינות החברות בו יכולים לקבל החלטות למניעת אנטישמיות אך ורק על בסיס ממצאים חלקיים ולא מספיקים. נתוני סקר FRA והממצאים שעולים ממנו מתמודדים עם ליקוי זה באמצעות הצגת מידע על אודות ההתנסות באנטישמיות, שחוו אנשי האיחוד האירופי, המגדירים את עצמם כיהודים.

סעיף 21 של אמנת זכויות יסוד (The Charter of Fundamental Rights) של האיחוד האירופי מכירה בזכות להיות חופשי מאפליה, כולל על בסיס גזע, מוצא אתני או חברתי, דת או אמונה, דעה פוליטית או כל דעה אחרת.

בפעם האחרונה שחלפת על פני אחד מבתי הכנסת המרהיבים באירופה, האם הבחנת בשוטרים חמושים העומדים בשעריו? המראה הזה צורם. אך גם היום, 70 שנים לאחר השואה, זהו מראה מוכר. לא רק בתי הכנסת זקוקים להגנה - גם באינספור מרכזי קהילה ובתי ספר יהודיים ננקטים אמצעי אבטחה מיוחדים. בנוסף, היהודים חשופים להערות מרושעות, הן בתקשורת והן בחוגים הפוליטיים; הם חשים את המחוות ואת המבטים העוינים בשכונות שלהם; הם נתקלים בגרפיטי ובסוגים נוספים של ונדליזם; והם סובלים מאפליה חברתית בבתי הספר ובמקום עבודתם.

"האנטישמיות בגרמניה של היום זהה לזו שהייתה קיימת לפני 30 שנה. במהלך 12 השנים האחרונות הפסיקה האנטישמיות להיות טאבו בגרמניה ומשום כך היא מופיעה בתדירות גבוהה יותר - הן במישור המילולי והן במישור הפיזי, ברחובות גרמניה ובמדיה החברתית." (אישה, בת 60-69, גרמניה)

האיחוד האירופי (EU) והמדינות החברות בו נדרשים על פי חוק לעשות כל שביכולתם כדי להיאבק בתופעת האנטישמיות ביעילות ולשמור על כבודם של היהודים. ועם זאת, יהודים ברחבי האיחוד ממשיכים לסבול מאנטישמיות בצורת ונדליזם, עלבונות, אימים, התקפות ואף רצח.

1 FRA (2018), *Antisemitism: Overview of data available in the European Union 2007-2017*, Luxembourg, Publications Office of the European Union (Publications Office).

ובאנטישמיות באיחוד האירופי - הסקר הגדול ביותר שנערך בעולם בקרב יהודים מאז ומעולם. הסקר כיסה 12 מדינות החברות באיחוד האירופי, והוא כלל קרוב ל-16,500 בני אדם המגדירים את עצמם כיהודים. הנתונים מציגים מציאות עגומה ומראים כי האנטישמיות ממשיכה לחלחל אל תוך האיחוד האירופי - ובמובנים רבים, הפכה לנורמה מדאיגה.

"האנטישמיות הפכה לתופעה יומיומית ובלתי מודחקת במקום העבודה, באמצעי התקשורת, ובמדיה החברתית."
(אישה, בת 40-44, צרפת)

ב-6 בדצמבר 2018, ממשלות המדינות החברות באיחוד האירופי שלחו מסר ברור באמצעות אימוץ הצהרת המועצה בנוגע למאבק באנטישמיות ולפיתוח גישת אבטחה משותפת, אשר תשפר את ההגנה על מוסדות וקהילות היהודיים ברחבי אירופה. המועצה ציינה כי תופעת השנאה האנטישמית עדיין רווחת, על פי ממצאי סקר FRA לשנת 2018, והיא מזמינה את מדינות האיחוד האירופי לנקוט צעדים שימנעו אנטישמיות וישפרו את אבטחת הקהילות היהודיות.

סיכום זה מתאר את הממצאים העיקריים של הסקר השני של FRA בנוגע להתנסות של יהודים בפשעי שנאה, באפליה

ממצאים עיקריים ודעות של FRA

FRA בדוח שלה על הסקר הראשון, שפורסם בשנת 2013, וזן באפליה ובפשעי שנאה כנגד יהודים באיחוד האירופי. המשך האנטישמיות בשטח מביא לכך שהדעות אשר נוסחו ב-2013 תישארנה בתוקף גם בשנת 2018.

בהתבסס על ממצאי הסקר, ניסחה FRA את הדעות הבאות במטרה לתמוך במקבלי ההחלטות ברמת האיחוד האירופי וברמה הלאומית, לצורך מניעת האנטישמיות ומאבק בה. הדעות הללו משלימות את ההצהרות אשר נוסחו על ידי

האנטישמיות חודרת לחיי היומיום

ממצאים עיקריים

- הרוב המכריע של המשיבים (85%) רואה באנטישמיות ובגזענות את הבעיה הבוערת ביותר בקרב מדינות האיחוד האירופי שבהן נערך הסקר.
- הרוב המכריע של המשיבים (89%) סבורים כי האנטישמיות התגברה במדינה שבה הם חיים במהלך חמש השנים האחרונות.
- רוב המשיבים (72%) הביעו דאגה מהתחזקות חוסר הסובלנות כלפי מוסלמים.
- הרוב המכריע של המשיבים (89%) רואה באנטישמיות המקוונת בעיה במדינה שבה הם חיים.
- הרוב המכריע של המשיבים (88%) סבור כי האנטישמיות המקוונת התגברה במהלך חמש השנים האחרונות; רובם טוענים כי היא התגברה 'במידה רבה מאוד'.
- מרבית המשיבים דיווחו כי הם חשופים באופן קבוע לאמירות שליליות בנוגע ליהודים. הרוב המכריע של המשיבים (80%), בכל המדינות שבהן נערך הסקר רואה באינטרנט הפורום השכיח ביותר להצהרות שליליות.

החברתית (89%), ולאחר מכן במקומות ציבוריים (73%), באמצעי התקשורת (71%), ובחיים הפוליטיים (70%). ההצהרות האנטישמיות השכיחות ביותר שבהן הם נתקלים - ובאופן שכיח - כוללות "ישראלים מתנהגים כמו נאצים כלפי הפלסטינאים" (51%), "ליהודים יש יותר מדי כוח" (43%), וכן "יהודים ניצלו את קורבנות השואה לצרכים שלהם" (35%). המקום השכיח ביותר שבו נתקלו המשיבים בהצהרות מעין אלו הוא האינטרנט (80%), ולאחר מכן אמצעי תקשורת שאינם האינטרנט (56%), ואירועים פוליטיים (48%).

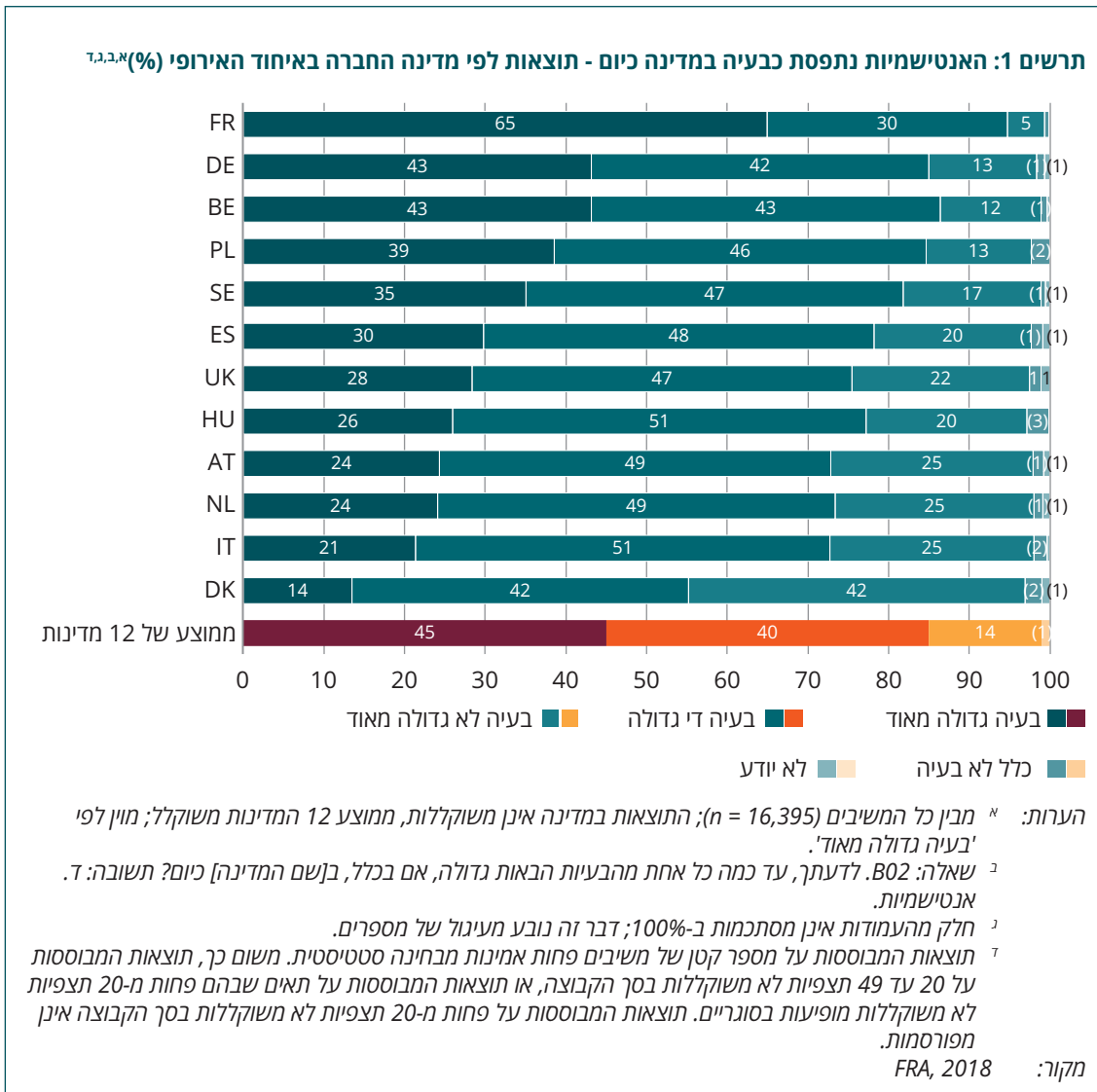
"כראיה שהולנד עייפה מאנטישמיות. נראה שמדובר בנושא שהופך יותר ויותר טריוויאלי ושכיח גם במדיה החברתית, נושא שהופך יותר ויותר נורמלי. [...] מדאיג מאוד!" (אישה, בת 35-39, הולנד)

"לדעתי, שוודיה כלל לא הייתה אנטישמית לפני כן, אך כל זה השתנה וזה מה שהופך את העניין לכל כך קשה. בעבר, לא חששתי כלל לומר שאני יהודייה; כשהילדים שלי היו בגיל ההתבגרות, הם אפילו חשבו שזה מעניין והם רצו להיות מיוחדים. כיום אני נמנעת יותר מלדבר על המוצא שלי. העתיד מדאיג אותי." (אישה, בת 70-79, שוודיה)

ממצאי הסקר עולה כי האנטישמיות מחלחלת אל תוך המרחב הציבורי, כי היא מתפשטת ומטביעה סטריאוטיפים שליליים על יהודים. עצם יהדותם מעלה את סבירות חשיפתם של אנשים לשטף בלתי פוסק של התעללות, הבאה לידי ביטוי בצורות שונות, בכל מקום שאליו הם הולכים, בכל דבר שהם קוראים, ועם כל אדם שהם בקשר. מהשוואה בין הסקר של 2012 לזה של 2018 עולה כי המשיבים סבורים כי האנטישמיות היא בעיה מחמירה במדינה שבה הם חיים.

"האנטישמיות והגזענות משולות לשניצל וינאי. הן מהוות חלק מהמורשת התרבותית האוסטרית, בדיוק כמו שנאת זרים ותפיסת 'אנחנו שונים'. אין לנו נגד מה להיאבק, ומספיק אם נשכך את ההשלכות." (גבר, בן 50-54, אוסטריה)

באופן כללי, תשעה מתוך עשרה (89%) משיבים על הסקר של 2018 חשים כי האנטישמיות התחזקה בארצם בחמש השנים שלפני הסקר; יותר משמונה מתוך עשרה (85%) רואים בכך בעיה חמורה. המשיבים נוטים לראות באנטישמיות את הבעיה החברתית או הפוליטית הבוערת ביותר במקום מגוריהם. להערכתם, מקור הבעיה הוא באינטרנט ובמדיה

"האנטישמיות אינה קיימת בהונגריה, ולא משנה כיצד הם ינסו להציג מדינה זו. ישנם פצעי העבר, אך אלה מחלימים היטב".
 (גבר, בן 20-24, הונגריה)

חלק מהמדינות החברות הגיבו במינוי מתאמים למאבק באנטישמיות; מדינות אחרות אימצו או קיבלו הגדרת עבודה של האנטישמיות, בלתי מחייבת מבחינה חוקית,³ שעליה הסכימה הברית הבינלאומית לשימור זכר השואה (IHRA) במאי 2016, ואשר התקבלה בברכה על ידי הוועדה, כיוזמה שימושית שמטרתה למנוע אנטישמיות ולהיאבק בה. קישור להגדרת IHRA זמין באתר האינטרנט של הוועדה.⁴

בהקשר זה, מעודד לגלות כי הפרלמנט האירופי אימץ ביוני 2017 החלטה הנוגעת למאבק באנטישמיות; ההחלטה קוראת להגביר את המאמצים ברמה המקומית, הלאומית והכלל אירופאית. היא באה בעקבות מספר יוזמות של הוועדה האירופית ברמת האיחוד האירופי, וכן ברמה הגלובלית.² היוזמות האלו כוללות מינוי בדצמבר 2015, של מתאם למאבק באנטישמיות; הקמה בשנת 2016, של קבוצה בדרג גבוה מטעם האיחוד האירופי, למאבק בגזענות, בשנאת זרים ובצורות נוספות של חוסר סובלנות. קבוצה זו הפיקה מדריך מדיניות לשיפור התגובה לפשעי שנאה ולדברי שנאה, כולל פשעים אנטישמיים והתבטאויות אנטישמיות; כמו כן, הסכמה עם חברות IT במאי 2016, על קוד התנהלות למניעת דברי שנאה בלתי חוקיים במדיה המקוונת.

3 בקר באתר הברית הבינלאומית לשימור זכר השואה.
 4 בקר בדף האינטרנט של הוועדה, העוסק במאבק באנטישמיות.

2 בשנת 2016, הקימו האיחוד האירופי יחד עם קנדה, ארה"ב וישראל, את הפורום הראשון בדרג הגבוה של האו"ם בנוגע לאנטישמיות גלובלית, במטרה להמשיך ולקדם את מאמצי האיחוד האירופי במאבק הגלובלי באנטישמיות.

דעה 1 של FRA

על המדינות החברות לקדם הטמעת האמצעים המודקשים למניעת האנטישמיות, באסטרטגיות לאומיות רלבנטיות ובתוכניות פעולה. על הצעדים שיפותחו למניעת אנטישמיות לכולל התמקדות ספציפית בהגברת המודעות, כולל שימת דגש על לימוד השואה. בנוסף, על המדינות החברות לוודא בחינה שיטתית של יעילות הצעדים אשר פותחו. על מתאמים ברמה הלאומית למאבק באנטישמיות, כמו גם על מגוון רחב של שותפים בתחום הסוציאלי, ארגוני החברה האזרחית וקבוצות קהילתיות - כולל כאלו שאינן יהודיות - לשמור על מעורבות הדוקה בפיתוח של אמצעי מניע ובחינת היעילות.

עם זאת, מספר מדינות חברות עדיין לא אימצו ולא הטמיעו במלואה את החלטת המסגרת בנושא גזענות ושנאת זרים (JHA/2008/913) בחוק הלאומי. החלטת מסגרת זו קובעת גישת חוק פלילי אחידה ברחבי האיחוד האירופי כולו, להתמודדות עם גילויים קשים של גזענות או שנאת זרים, וכפועל יוצא מכך גם אנטישמיות, כולל ב"מקרים שהמעשה מתבצע באמצעות מערכת מידע" (סעיף 9). עקירת האנטישמיות מהמרחב הציבורי מחייבת פעולה רציפה והחלטית לשבירת הסטריאוטיפ השלילי העקבי של יהודים, כולל באינטרנט.

האנטישמיות המחלחלת מערערת את תחושת הבטיחות והביטחון של היהודים

ממצאים עיקריים

- קרוב לחצי (47%) מכלל המשיבים מודאגים מכך שיהפכו קורבן להערה מילולית מעליבה או להטרדה אנטישמית ב-12 החודשים הבאים, ואילו למעלה משליש (40%) חוששים שיותקפו פיזית בפרק זמן זה.
- שליש (34%) מכלל המשיבים ציינו כי לפעמים הם נמנעים לכל הפחות מהשתתפות באירועים יהודיים או מהגעה לאתרי יהדות משום שכייהודים, הם אינם חשים בטוחים שם או בדרך לשם. למעלה משליש מכלל המשיבים (38%) נמנעים, לפעמים לפחות, ממקומות מסוימים באזור או בשכונת מגוריהם, משום שהם אינם חשים בטוחים שם כיהודים.
- בקרב 12 מדינות האיחוד האירופי שבהן התקיים הסקר, מחצית מהמשיבים (49%) עונדים, נושאים או מציגים, לפעמים לפחות, פריטים לזהות אותם כיהודים. מבין המשיבים הללו, אשר נושאים או מציגים פריטים מעין אלה לפחות לפעמים, למעלה משני שלישים (71%) נמנעים מלעשות זאת, לפחות מדי פעם.
- למעלה משליש (38%) מכלל המשיבים שקלו הגירה בחמש השנים האחרונות, משום שלא הרגישו בטוחים כיהודים במדינה שבה הם חיים.
- רוב המשיבים (70%) סבורים כי המאמצים שהממשלה שלהם משקיעה במאבק באנטישמיות אינם יעילים. במקביל, חצי מהמשיבים (54%) מעריכים באופן חיובי את מאמצי הממשלה שלהם להבטיח את ביטחונן של הקהילות היהודיות - אך רמת שביעות הרצון ממאמצים אלה משתנה באופן ניכר בין מדינות.

של שנת 2012 לאלה של שנת 2018 מראה רמות דומות של התנסות בהטרדה אנטישמית ובאלימות בקרב יהודי האיחוד האירופי. מהממצאים עולה גם רמה דומה של חשש בקרב משיבים, מכך שהם או בני משפחתם ואנשים קרובים אחרים יהפכו יעד לאלימות או להטרדה הקשורה באנטישמיות.

"אני חוששת מאוד בנוגע לבטיחות ילדי הלומד בבית ספר יהודי. מדי יום אני מתלבטת אם עלי להעביר אותו לבית ספר אחר." (אישה, בת 34-30, בלגיה)

"אני חוששת כשאני יוצאת לרחוב, משום שהמוזוזה שלי נמצאת בחלק הפנימי של הבית ולא ניתן לראות אותה מבחוץ. רק מי שנכנס אל תוך הדירה יכול לראות אותה. אני חוששת להתקין את המוזוזה בחלק החיצוני." (אישה, בת 30-34, ספרד)

ממצאי הסקר עולה כי יהודים רבים ברחבי האיחוד האירופי נאלצים לחיות תוך חשש לביטחונם ולביטחון בני משפחתם ואנשים קרובים אחרים. הסיבה לכך היא הסיכון להפוך למטרת הטרדה והתקפות אנטישמיות. תחושת חוסר הביטחון בקרב יהודים נרמה גם לחלקם לשקול הגירה. השוואה בין הממצאים

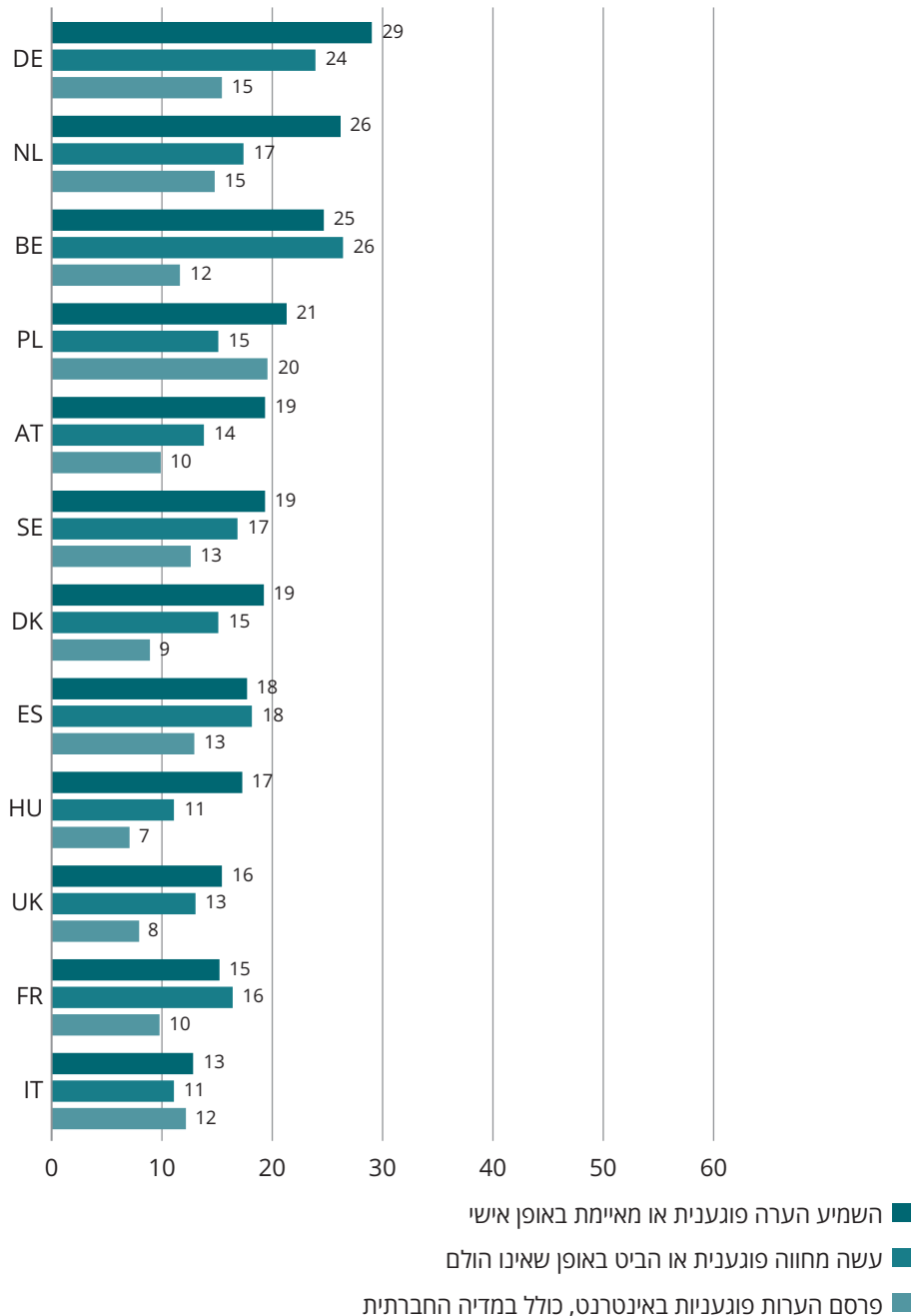
"אני שומע על תקריות רבות וחושש לחיי ולחיי בני משפחתי. פעמים רבות אנו לחוצים בבית הכנסת או באירועים יהודים אחרים, וחוששים ממה שעלול לקרות. עם זאת, הניסיון שלי כחובש כיפה טוב מאוד. במקביל, עדיין איני חש בנוח באזורים שנחשבים לפחות יהודיים (כמעט בכל מקום אחר)." (גבר, בן 55-59, אנגליה)

"שמתי לב שתחושת חוסר הביטחון בקרב יהודים מהדור שלי (כולל אני עצמי) מתחזקת משמעותית, כמו גם ההרגשה שלא מקבלים/רוצים אותנו כיהודים בהולנד." (אישה, בת 30-34, הולנד)

"אני מודאג מאוד מהעתיד של ילדי, משום שהמילה 'יהודי' נחשבת במחוז שלי לקללה, ואנשים כל כך שונאים יהודים, עד שלחיים אין יותר משמעות. אנו חוששים שילדינו ייפלו קורבן להתקפה, בדרך זו או אחרת." (גבר, בן 45-49, דנמרק)

ממצאים מסקר 2018 מראים כי מאות משיבים התנסו באופן אישי בהתקפה אנטישמית פיזית ב-12 החודשים שקדמו לסקר. יותר מאחד מבין ארבעה (28%) מכלל המשיבים חווה לפחות הטרדה אנטישמית אחת בתקופה זו. מי שעונד, נושא או מציג בציבור פריטים שעשויים לזהות אותו כיהודי, חשוף יותר (37%) להטרדה אנטישמית - לעומת מי שאינו עושה זאת (21%).

תרשים 2: התנסות בהטרדה אנטישמית (שלוש מהצורות השכיחות ביותר שחווים פעם אחת או יותר) במהלך 12 החודשים האחרונים - תוצאות לפי מדינה החברה באיחוד האירופי^{א,ב} (%)

הערות: ^א מבין כלל המשיבים (n=16,395); התוצאות במדינה אינן משוקללות. ^ב שאלות: C03. במהלך 12 החודשים האחרונים בןשם המדינה] האם משהו:
 - השמיע הערה פוגענית או מאיימת כלפיך באופן אישי;
 - עשה מחווה פוגענית כלפיך או הביט בך באופן שאינו הולם;
 - פרסם הערות פוגעניות עליך באינטרנט, כולל במדיה החברתית?
 C04a. האם הדבר קרה משום היותך יהודי?
 מקור: FRA, 2018

הנדרשת לקהילה היהודית. אך שבעה מתוך עשרה (70%) סבורים שהממשלה בארצם אינה נאבקת באנטישמיות ביעילות.

מפגשים תדירים עם אנטישמיות מגבילים באופן חמור את היכולת של האנשים ליהנות מזכויות היסוד שלהם, כולל הגנה על כבודם כבני אדם, הזכות לכבד את פרטיותם ואת חיי המשפחה שלהם, או חופש הדעה, המצפון והדת. מעודד לגלות כי יהודים רבים סבורים כי השלטונות בארצם עושים מה שצריך כדי לעמוד בדרישות ההגנה של הקהילה שלהם. עם זאת, עצם הצורך באמצעי אבטחה מיוחדים, על בסיס קבוע פחות או יותר - לדוגמה, סביב בתי כנסת, מרכזי קהילה ובתי ספר יהודים - כדי להבטיח את שלומן של הקהילות היהודיות, מצביע על נקודת פגיעות חברתית עקבית ועמוקה יותר. על המדינות החברות להיות נאמנות למחויבותן לספק הגנה הולמת לקהילה היהודית.

"אני סבור שהפחד מפני אנטישמיות מוגזם לעומת המציאות."
(גבר, בן 40-44, אנגליה)

"אני עונדת שרשרת עם מגן דוד, אך איני עושה זאת באופן מכוון בציבור, משום שאני מנסה להימנע מתגובה אנטישמית."
(אישה, בת 16-19, בלגיה)

דעה 2 של FRA

על המדינות החברות לשתף פעולה באופן שיטתי עם קהילות יהודיות בתחום האבטחה וההגנה על אתרים יהודיים. על המדינות החברות להמשיך ולהטמיע אמצעי אבטחה ולוודא תקצוב מתאים למען ארגוני האבטחה של הקהילה היהודית. על האיחוד האירופי והמדינות החברות בו לנטר באופן הדוק ושוטף שינויים בשכיחות פשעי השנאה ובתחושת הביטחון והאבטחה בקרב יהודים - כולל באמצעות ערכת סקרי קורבנות - במטרה לבדוק את יעילות אמצעי האבטחה שננקטים.

"תוכל לחוש את האנטישמיות בגרמניה כשאתה בחוף/מזוזה כיהודי."
(אישה, בת 30-34, גרמניה)

אחד מכל חמישה (20%) משיבים מכיר בן משפחה או אדם קרוב אחר אשר ספג עלבון מילולי, עבר הטרדה או הותקף פיזית. קרוב לחצי (47%), מכלל המשיבים מודאגים מהחשיפה לעלבונות אנטישמיים מילוליים או מהטרדה על רקע אנטישמי וארבעה מתוך עשרה (40%) חוששים מהתקפה אנטישמית פיזית.

"אף אחד מחבריי, במקום המגורים או במקום העבודה, אינו יודע שאני יהודייה. הילדים שלנו אינם מכירים את הרקע היהודי שלי, משום שאני מפחדת שיעירו להם על כך בבית הספר. הפסקתי ללכת לבית הכנסת, משום שזה לא שווה את הסיכון. הדבר הטוב ביותר קרה לי כשהתחתנתי, משום ששם המשפחה שלי השתנה ליסוונסון." (אישה, בת 40-44, שוודיה)

אחד מכל שלושה משיבים (34%) נמנע מלקחת חלק באירועים יהודיים או לבקר באתרים הקשורים ביהדות, משום שניהודי הוא אינו חש בטוח במקום או בדרך אליו. למעלה משליש (38%) מהמשיבים שקלו הגירה בחמש השנים שקדמו לסקר, משום שלא הרגישו בטוחים כיהודים במדינה שבה הם חיים.

"כשהולכים לאירוע יהודי, גם אם הוא קטן, תמיד צריך להירשם ורק אז יאמרו לך היכן הוא מתקיים. משום שיהודי אינו חש כבר בטוח ללכת למקום שבו מתאספים יהודים." (אישה, בת 55-59, הולנד)

"אף פעם איני עונדת סמל יהודי בציבור, ואני בודקת תמיד מה קורה מאחוריי כשאני לוקחת חלק באירוע יהודי. [...]. כל שאני מבקשת הוא שיניחו לי לנפשי כדי שאוכל לקיים את טקסי הדת שלי." (אישה, בת 40-44, שוודיה)

למעלה מחצי מהמשיבים (54%) מעריכים בחיוב את המאמצים שהשלטונות בארצם משקיעים כדי להבטיח את האבטחה

הטרדה אנטישמית כל כך נפוצה עד שהיא הפכה לנורמה

ממצאים עיקריים

- בממוצע, למעלה משליש מכלל המשיבים (39%) חוו סוג של הטרדה אנטישמית בחמש השנים שקדמו לסקר. למעלה מרבע (28%) חוו הטרדה מעין זו ב-12 החודשים שלפני הסקר.
- המשיבים על הסקר ציינו כי תוכן אנטישמי באינטרנט הוא הצורה הקיצונית ביותר של אנטישמיות. עם זאת, הערות פנים אל פנים, וכן מחוות פוגעניות או נעיצת עיניים לא הולמת, הן צורות שכיחות של הטרדה אנטישמית שהמשיבים חוו באופן אישי – לדוגמה, 18% ו-16%, בהתאמה, ציינו שנתקלו בצורות הטרדה אלו ב-12 החודשים שקדמו לסקר.
- במונחי התקרית החמורה ביותר של הטרדה אנטישמית אשר נחוותה במהלך חמש השנים שקדמו לסקר, נעשה שימוש בשפה אנטישמית ברוב התקריות הללו. בנוסף, ההטרדה אירעה בסיטואציות שבהן ניתן היה לזהות כי המשיבים יהודים. (שניים מכל שלושה משיבים בממוצע שמו לב לשני ההיבטים הללו במהלך התקריות בהתאמה).
- כאשר המשיבים התבקשו לתאר את מבצעי ההטרדה האנטישמית החמורה ביותר שחוו בחמש השנים שקדמו לסקר - עד למידה האפשרית ובהתאם לתפיסתם - משיבים ב-31% מהמקרים ציינו כי לא הכירו את העבריין; ב-30% מהמקרים הוא תואר כאדם מוסלמי בעל דעות קיצוניות, וב-21% מהמקרים הוא היה אדם בעל דעות פוליטיות מהשמאל.
- רוב המשיבים (79%) אשר חוו הטרדה אנטישמית בחמש השנים שלפני הסקר לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר למשטרה או לכל ארגון אחר.
- קרוב לחצי (48%) מהמשיבים, שלא דיווחו על התקרית החמורה ביותר למשטרה, אמרו שדיווח מעין זה לא היה משנה דבר. יחס דומה של משיבים (43%) לא סבר כי התקרית חמורה מספיק.
- ב-12 המדינות שנסקרו, 3% מכלל המשיבים חוו בעצמם התקפה פיזית בחמש השנים שקדמו לסקר, משום היותם יהודים. ב-12 החודשים שקדמו לסקר, 2% מכלל המשיבים חוו התקפה פיזית משום היותם יהודים.
- ב-12 המדינות שנסקרו, 4% מכלל המשיבים ציינו כי רכוש השייך להם הושחת בכוונה משום היותם יהודים, בחמת השנים שקדמו לסקר; 2% חוו זאת ב-12 החודשים שקדמו לסקר.

"אף פעם איני מזדהה בציבור כדי להימנע מאפליה. החברה הספרדית אינה חשופה לדתות רבות ואינה מבינה את היהדות. אני חוששת להיתפס כ'זרה'. אני מעדיפה להשתלב בחברה בחיי היומיום שלי." (אישה, בת 30-34, ספרד)

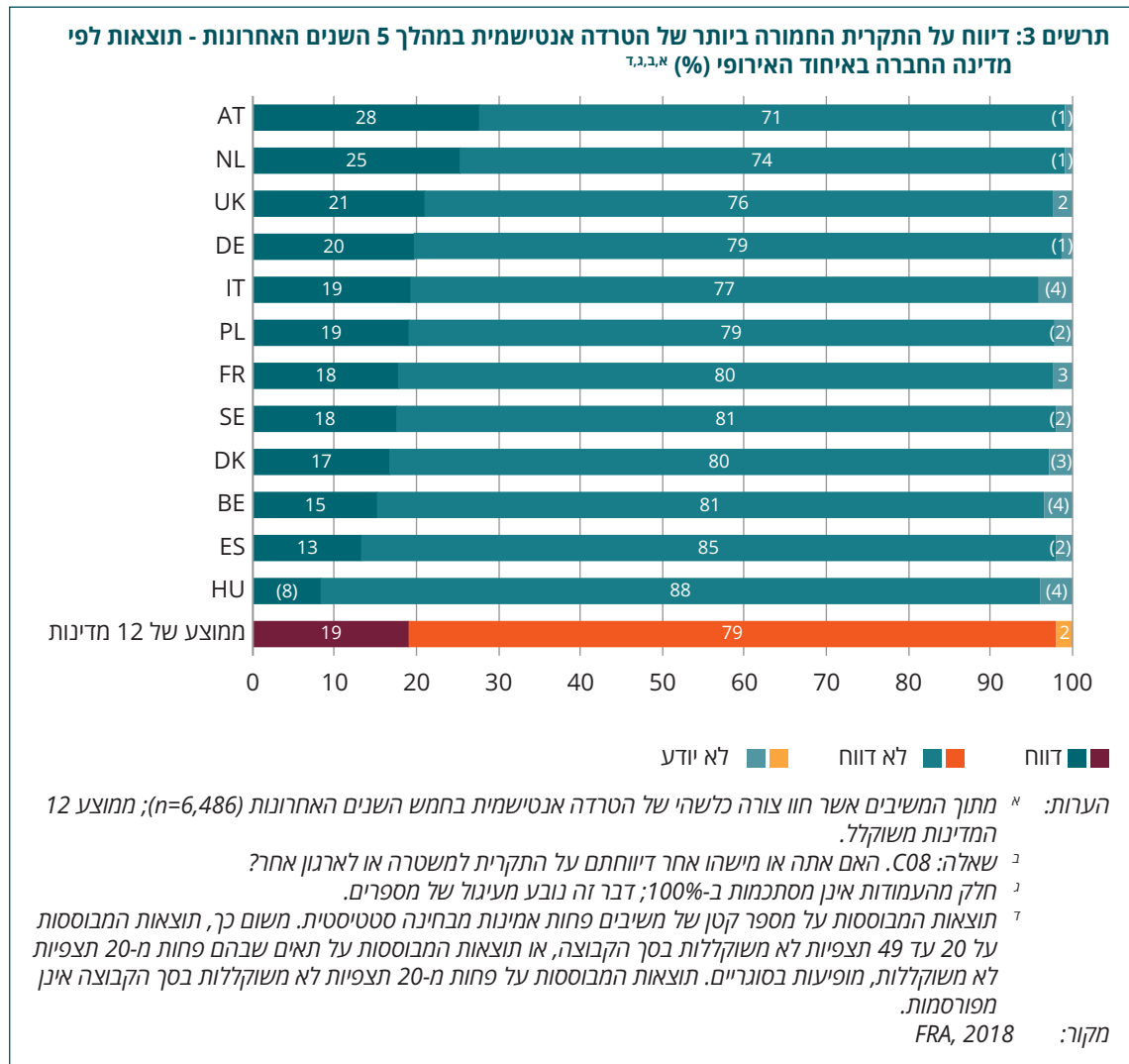
ממצאים מהסקר של 2018 מעלים כי שמונה מתוך עשרה משיבים (79%), שחוו הטרדה אנטישמית בחמש השנים שלפני הסקר, לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר למשטרה או לכל ארגון אחר. הסיבות העיקריות שניתנו לאי הדיווח על התקריות היא התחושה שלא ישתנה כלום כתוצאה מהדיווח (48%); הגדרת התקרית כלא חמורה מספיק לצורך דיווח (43%); או משום שנוהל הדיווח גורם חוסר נוחות או טרחה רבה מדי (22%).

ממצאי הסקר רומזים על כך שאנשים סובלים ממידה כל כך גדולה של התעללות על רקע אנטישמי, עד שחלק מהתקריות שהם היו מעורבים בהן נראות להם טריוויאליות. אך למעשה, בליבה של כל תקרית אנטישמית ישנה התקפה על כבוד האדם, שלא ניתן לפטור במחי יד כחוסר נוחות קל. בסקר של 2012, כמו גם בסקר של 2018, ניתן לראות שהמשיבים דיווחו למשטרה או לגוף אחר על מספר קטן מאוד של תקריות אנטישמיות. השוואה של תוצאות שני הסקרים מעלה כי הקטגוריות שלהן משתייכים עברייני הטרדה האנטישמית נשארות זהות, כאשר מספר קטגוריות של בני אדם מקבלות ייצוג יתר באופן עקבי כעבריינים.

מבית הספר/מכללה (16%); מכר או חבר (15%); מישהו בעל השקפה פוליטית ימנית (13%).

"איני מודה אף פאם שאני יהודייה; מתוך פחד. רק שני אנשים מכירים את הרקע שלי. [...] אף אחד לא יכול להפלות אותי אם הוא אינו יודע שאני יהודייה. כשאני נשאלת ישירה בנוגע ללאום שלי, אני משקרת." (אישה, בת 50-54, פולין)

ניתן להוכיח את הנורמליזציה של האנטישמיות גם באמצעות המגוון הרחב של העבריינים, אשר מתפרס על פני החברה כולה ועל פני הספקטרום הפוליטי. הקטגוריות השכיחות ביותר של עבריינות בתקריות החמורות ביותר של הטרדה אנטישמית, שחוו המשיבים, כוללת מישהו שהמשיב לא הכיר (31%); מישהו בעל השקפה מוסלמית קיצונית (30%); מישהו בעל השקפה פוליטית שמאלנית (21%); עמית מהעבודה או

מאפיינים אישיים של הקורבן, כולל דת כאשר הדבר רלבנטי לשם הערכת הצורך של הקורבן בהגנה. ההנחיה שמה דגש מפורש על מקרים שבהם בוצע פשע הכולל מוטיב של אפליה, המתייחס למאפיינים האישיים של הקורבן, כולל דתו. במקרים מעין אלה, על הרשויות במדינות החברות מוטלת משימה

הנחית זכויות הקורבנות קובעת כי יש לטפל בקורבנות בכבוד וברגישות וללא אפליה מכל סוג, כולל אפליה דתית (מספר 9). על פי סעיף 22 של ההנחיה, כל הקורבנות זכאים לקבל הערכה ועל פיה ייקבע אם נדרשים אמצעים נוספים כדי לספק להם הגנה נוספת. הערכה זו חייבת לקחת בחשבון

דעה 3 של FRA

על המדינות החברות לתרגם את הנחיית זכויות הקורבנות (EU/2012/29) במלוואה לחוק לאומי במטרה להבטיח כי קורבנות האנטישמיות יקבלו את התמיכה הדרושה להם כאשר הם מדווחים על תקריות לרשויות הרלבנטיות. על המדינות החברות לתרגם במלוואה גם את הנחיית המסגרת העוסקת בגזענות ובשנאת זרים (JHA/2008/913) לחוק לאומי במטרה להבטיח ענישה פלילית יעילה, פרופורציונלית ומרתיעה, אשר תוטל באופן עקבי על העבריינים. כמו כן, על מערכות המשפט הפלילי במדינות החברות לדווח באופן שוטף על העונשים שהוטלו על העבריינים וכן על נימוקי בית המשפט בפסיקות הרלבנטיות.

מיוחדת של הערכת הסיכונים לכך שהאדם ייפול קורבן לאפליה נוספת המבוססת על אותן מאפייני. החלטת המסגרת בנוגע לגזענות ולשנאת זרים מחייבת לראות במוטיבציה המבוססת על דעה קדומה נסיבות מחמירות, או שהיא תילקח בחשבון על ידי בתי המשפט במסגרת הטלת העונש על העבריינים (סעיף 4). היישום המלא של חוקי האיחוד האירופי מעודד את הקורבנות לדווח על פגיעה אנטישמית למשטרה, וכן לוודא שבמעמד הדיווח, המשטרה מתעדת באופן הולם את המוטיבציה המבוססת על דעה קדומה.

אפליה אנטישמית בתחומי החיים העיקריים עדיין סמויה

ממצאים עיקריים

- בסך הכול, 11% מכלל המשיבים ציינו כי הם חשו אפליה בשל היותם יהודים ב-12 החודשים שקדמו לסקר, באחד או יותר מחמשת התחומים המפורטים בסקר - העסקה (במקום העבודה או במהלך חיפוש עבודה), השכלה, בריאות או מגורים.
- יותר משלושה מתוך ארבעה (77%) מהמשיבים אשר דיווחו על אפליה על רקע יהדותם במהלך 12 החודשים שקדמו לסקר, לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר לאף רשות או ארגון.
- רוב המשיבים (52%), אשר חשו כי הופלו לרעה ב-12 החודשים שקדמו לסקר ואשר לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר לאף גורם, ציינו כי הם לא היו בטוחים שהדיווח על התקרית ישפר את מצבם. שליש מהמשיבים שחוו אפליה ולא דיווחו על התקרית החמורה ביותר ציינו כי הם לא דיווחו על כך משום שהתקרית לא הייתה חמורה מספיק (34%) או מפני שלא היו להם הוכחות (33%).
- רוב המשיבים מודעים לחקיקה האוסרת להפלות על בסיס אתני או דתי, כ-64 עד 87%, מותנה באזור, ציינו שהדבר ידוע להם. המודעות הרבה ביותר של המשיבים היא לחקיקה המונעת אפליה בתעסוקה, והם מודעים הכי מעט להגנה הקשורה במקום המגורים.
- רוב המשיבים (71%) ציינו כי הם מודעים לארגון כלשהו ברחבי המדינה, המציע ייעוץ או תמיכה לאנשים שחוו אפליה. המשיבים התייחסו בעיקר לארגונים יהודיים, המתמחים בבטיחות ובאבטחה של הקהילה היהודית ו/או באנטישמיות, ולגופים העוסקים בזכויות אדם ובשוויון ברמה הלאומית.

האנטישמיות שחוויתי מרומזת יותר מזו שניתן לתאר בטופס מהסוג הזה. זה דומה לשקט המוזר שהשתרר במקום עבודתי, כאשר דיברתי על היותי יהודי." (גבר, בן 25-29, שוודיה)

"החוסר בתקריות אנטישמיות במרחב הציבורי נובע בעיקר מהעובדה שיהודים רבים החליטו לא לחבוש כיפה ולהימנע מדיבור על הנושא, כדי שלא לחוות אפליה. איננו סובלים מאפליה, משום שאנו מסתתרים." (גבר, בן 35-39, ספרד)

ממצאים מהסקר של שנת 2018 מראים כי ב-12 החודשים שקדמו לסקר, אחד מכל עשרה (11%) משיבים חש אפליה בתחום התעסוקה, ההשכלה, הבריאות או המגורים, בשל היותו יהודי. קרוב לשמונה מתוך עשרה (77%) מאלה שחוו אפליה מעין זו לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר לאף רשות או ארגון. הסיבות העיקריות שניתנו לאי הדיווח הן התפיסה כי הדיווח לא ישנה דבר (52%); התקרית לא הייתה חמורה מספיק (34%); וכי אין הוכחה לאפליה (33%). במקביל, הרוב המכריע של המשיבים מודע לחקיקה למניעת אפליה (85% בתחום התעסוקה, לדוגמה), וכן לארגונים שיכולים להציע ייעוץ או תמיכה במקרי אפליה (71%), כולל ארגוני הקהילה היהודית וגופים לאומיים העוסקים בשוויון זכויות.

ממצאי הסקר מצביעים על כך שהאנטישמיות אינה מתורגמת רק לפשעי שנאה, אלא גם ליחס לא שוויוני בתחומים חשובים בחיים. אך שיעור הדיווח הנמוך מאוד בתחום האפליה האנטישמית, בשילוב עם נרמול התקריות, מונעים מהרשויות, מגופים העוסקים בשוויון או מארגונים קהילתיים, מלהכיר בהיקף האמיתי של האפליה האנטישמית. השוואת ממצאים מהסקרים של שנות 2012 ו-2018 מעלה כי רמות האפליה האנטישמית, הנתפסת בתחום התעסוקה, ההשכלה, הבריאות והמגורים, נשארו כפי שהן. לא נראה שינוי בשיעור הדיווח, אשר נשאר נמוך.

דעה 4 של FRA

על האיחוד האירופי והמדינות החברות בו לוודא כי קורבנות של אפליה אנטישמית יקבלו עידוד וסיוע בדיווח על תקריות לרשויות הרלבנטיות, לגופים העוסקים בשוויון זכויות, או לארגונים חיצוניים. ניתן לעשות זאת באמצעות מימון מצד האיחוד האירופי והמדינות החברות, המוקדש לקמפיינים שיגבירו את המודעות ויספקו מידע. ארגון הקמפיינים הללו יוכל להתבצע על ידי משרדי ממשלה רלבנטיים, תוך שיתוף פעולה הדוק עם גופים לאומיים העוסקים בשוויון זכויות ועם ארגוני הקהילה היהודית, במטרה להבטיח כי המסרים יועברו לקהל היעד המתאים. קמפיינים מעין אלה יוכלו להדגיש כיצד אפליה אנטישמית מהווה הפרה חמורה של זכויות האדם וזכויות יסוד ומדוע כדאי להם לטפל בכך. על כל קמפיין מעין זה להדגיש גם כי יוטלו סנקציות יעילות, פרופורציונליות ומרתיעות על העבריינים.

הנחיית שוויון הזכויות על בסיס גזעי (EC/2000/43) אוסרת על אפליה אתנית בתחומים העיקריים של החיים, כולל תעסוקה, השכלה, בריאות או מגורים. הנחיית השוויון בתעסוקה (EC/2000/78) אוסרת להפלות על בסיס דת או אמונה בתחום התעסוקה. ההנחיות מחייבות את המדינות החברות לוודא כי ההוראות יועברו לגורמים הרלבנטיים בכל האמצעים המתאימים, וברחבי הטריטוריה המלאה של כל מדינה. ההנחיות קובעות סנקציות יעילות, פרופורציונליות ומרתיעות, אשר יוטלו על עבריינים במקרי אפליה.

סיכום הסקר

סיכום זה מציג את הממצאים העיקריים של סקר FRA השני הדן בהתנסויות של בני אדם ובתפיסה של פשעי שנאה, אפליה ואנטישמיות מצדם. הסקר מנתח נתונים אשר התקבלו מ-16,395 משיבים שהודו כיהודים (בגיל 16 ומעלה), ב-12 מדינות החברות באיחוד האירופי - אוסטריה (AT), איטליה (IT), אנגליה (UK), בלגיה (BE), גרמניה (DE), דנמרק (DK), הולנד (NL), הונגריה (HU), ספרד (ES), פולין (PL), צרפת (FR), ושוודיה (SE). המדינות החברות הללו הן ביתם של למעלה מ-96% מהקהילה המשוערת של יהודים ברחבי האיחוד האירופי.⁵

כיצד נערך הסקר?

הסקר נערך בצורה מקוונת במהלך החודשים מאי ויוני 2018. לנוכח היעדר פרוטוקולי דגימה אמינים, ובהתבסס על הניסיון שנצבר בסקר של FRA 2012⁶, בחרה לקיים סקר מקוון משום שסקר מעין זה אפשר למשיבים להשלים את הסקר בזמן ובמקום הנוח להם, בקצב שלהם, ובשפה הלאומית שלהם. מצב הסקר המקוון אפשר גם להציע למשיבים פרטים על FRA, על הארגונים שמנהלים את איסוף הנתונים, וכן על אופן השימוש בנתונים שנאספו. שיטה זו אפשרה לכל בני האדם המגדירים את עצמם כיהודים, ב-12 המדינות החברות באיחוד האירופי, לקחת חלק בסקר ולחלוק את ניסיונם. זו הייתה גם הדרך הקלה ביותר לקיים את הסקר בהשתתפות משיבים מכל המדינות הנבחרות, ובתנאים שווים. שיטה זו אינה מספקת דגימת הסתברות אקראית, העומדת בקריטריון הסטטיסטי לכושר הייצוג. עם זאת, ממצאי הסקר אמינים ויציבים, והם מייצגים את הנתונים הזמינים והמקיפים ביותר על תופעת האנטישמיות באיחוד האירופי.

מי השתתף בסקר?

הסקר היה פתוח לבני אדם מגיל 16 ומעלה, המגדירים את עצמם כיהודים - בהתבסס על דת, תרבות, חינוך, מוצא אתני, הורות או כל מניע אחר - ואשר בזמן הסקר גרו באחת מהמדינות שבהן בוצע הסקר. הדגימות הגדולות ביותר התקבלו משתי המדינות אשר, על פי ההערכה, קיימות בהן האוכלוסיות היהודיות הגדולות ביותר באיחוד האירופי - צרפת ואנגליה. דגימות הכוללות למעלה מ-1,000 משיבים התקבלו בגרמניה, בהולנד ובשוודיה. גודל הדגימה בשבע המדינות הנותרות היה בין 400 ל-800 משיבים.

גודל הדגימה במדינות החברות בהן נערך הסקר

מדינה	N
אוסטריה	526
איטליה	682
אנגליה	4,731
בלגיה	785
גרמניה	1,233
דנמרק	592
הולנד	1,202
הונגריה	590
ספרד	570
פולין	422
צרפת	3,869
שוודיה	1,193

5 DellaPergola, S. (2016), *World Jewish Population, 2016*, Berman Jewish DataBank.

6 FRA (2013), *(Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism*, Luxembourg, Publications Office.

אילו שאלות נשאלו בסקר?

במסגרת הסקר, המשיבים נשאלו מה דעתם על: מגמות באנטישמיות, אנטישמיות כבעיה בחיי היומיום, ניסיונם האישי בתקריות אנטישמיות, היותם עדים לתקריות אנטישמיות, וחששם מפני נפילת קורבן להתקפה אנטישמית. הסקר סיפק נתונים גם לגבי המידה שבה משיבים ואים בפעולות אנטישמיות נגד הקהילה היהודית - כגון השחתה של אתרים יהודיים או מסרים אנטישמיים במדיה המשודרת או באינטרנט - בעיה במדינותיהם.

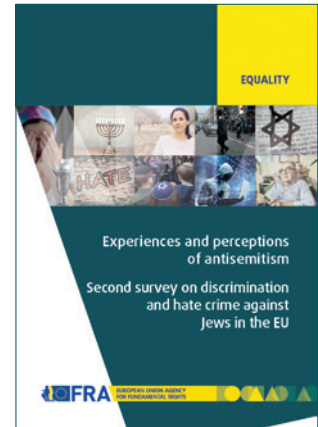
הסקר אסף נתונים על ההשפעה של האנטישמיות על ההתנהלות היומיומית של המשיבים ועל תחושת הביטחון שלהם, וכן על כל פעולה שהם נוקטים בשל חשש לביטחונם. השאלות על התנסות אישית בסוגים שונים של הטרדה או של אלימות פיזית לוו בשאלות העוסקות בפרטי התקריות הללו, כולל תדירותן, מספרן ומאפייני העבריינים, ודיווח על התקרית לכל ארגון או מוסד שהוא. הסקר אסף נתונים על התנסות אישית בתחושות אפליה מסיבות שונות ובתחומים שונים של חיי היומיום – לדוגמה, בעבודה, בבית הספר או במהלך השימוש בשירותים ספציפיים. הסקר עקב אחר ההתנסות של המשיבים באפליה באמצעות שאלות הקשורות בדיווח על התקריות ובסיבות לאי דיווח. כמו כן, הסקר בדק את רמת המודעות לזכויות ביחס לחקיקה למניעת אפליה, לארגוני תמיכה בקורבנות, ולהכרת כל חקיקה הקשורה בטריטוריאליזציה או בהכחשת השואה.

הצגת תוצאות הסקר

כאשר תוצאות הסקר מוצגות לגבי 12 המדינות החברות, ממוצע כל המדינות מותאם לפי שקלול אשר לוקח בחשבון את ההבדלים בגודל האוכלוסייה היהודית במדינות השונות. החישובים מבוססים על נקודת האמצע של הליבה ועל הערכת האוכלוסייה היהודית המורחבת במדינות הנבחרות (לצורך ההערכה, ראה *DellaPergola, S., World Jewish Population*, Bernam Jewish Databank, 2016). דבר זה נעשה במטרה להתאים את הדגימות שהתקבלו באופן פרופורציונלי, באופן שבו נשמר הקשר הנכון בין התרומה של המדינות השונות לממצאים ברמת האיחוד האירופי.

דוח זה מתאר את הממצאים העיקריים של הסקר השני של FRA בנוגע להתנסותם של יהודים בפשעי שנאה, באפליה ובאנטישמיות באיחוד האירופי - הסקר הגדול ביותר שנערך בעולם בקרב יהודים מאז ומעולם. הסקר כיסה 12 מדינות החברות באיחוד האירופי, והוא כלל קרוב ל-16,500 בני אדם המגדירים את עצמם כיהודים. הוא מהווה מעקב לסקר הראשון של הסוכנות, אשר בוצע בשנת 2012 בשבע מדינות.

הממצאים שהתקבלו מדאיגים. הם מראים כי האנטישמיות ממשיכה לחלחל אל תוך האיחוד האירופי - ובמובנים רבים היא הפכה לנורמה מדאיגה. המידע החשוב שדוח זה מכיל יוכל לתמוך בקובעי המדיניות ברחבי האיחוד האירופי, ולסייע להם להגביר את המאמצים במטרה להבטיח שמירה על ביטחונם ועל כבודם של כל בני האדם היהודיים החיים באיחוד האירופי.

לפרטים נוספים

לקבלת דוח FRA המלא על ממצאי הסקר - התנסויות ותפיסות של אנטישמיות - סקר שני בנושא אפליה ופשעי שנאה נגד יהודים באיחוד האירופי, ראה: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews>

לפרטים נוספים על איסוף נתוני תקריות אנטישמיות ופשעי שנאה על ידי ARF, ראה:

- FRA (2018), *Antisemitism - Overview of data available in the European Union 2007-2017*, Luxembourg, Publications Office
- FRA (2018), 'Racism, xenophobia and related intolerances', Chapter 4 in: *Fundamental Rights Report 2018*, Luxembourg, Publications Office
- FRA (2013), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism*, First Survey, Luxembourg, Publications Office

לפרטים על העבודה שביצעה FRA בנוגע ללימוד השואה וזכויות האדם, ראה:

<http://fra.europa.eu/en/project/2006/holocaust-and-human-rights-education>

אי אפליה

שוויון

דברי שנאה

פשעי שנאה

Publications Office
of the European Union

תמונות (מימין לשמאל/החל מהשרה העליונה):

© Stock.adobe.com_Rafael Ben-Ari; Stock.adobe.com_brat82;
Stock.adobe.com_dubova; Shutterstock.com_129757388;
Stock.adobe.com_Odelia Cohen; Stock.adobe.com_REDPIXEL;
Stock.adobe.com_Menschen; Stock.adobe.com_Sergey Nivens;
Stock.adobe.com_superelaks.

Print: ISBN 978-92-9474-663-4, doi:10.2811/41064
PDF: ISBN 978-92-9474-664-1, doi:10.2811/806184

FRA - הסוכנות לזכויות יסוד של האיחוד האירופי

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vienna – Austria

טל': +43 158030-0 / פקס: +43 158030-699

fra.europa.eu

[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

twitter.com/EURightsAgency

© הסוכנות לזכויות יסוד של האיחוד האירופי